

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Sambet'a, F'icia una data pe septemana, — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. v. a. Pentru tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu s'eu 40 doidioceri, or 3 galbini mon. sunat'ria. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari s'eu mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 97.

Brasiovu, 9. Octombre 1863.

Anulu XXVI.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Averile, fondurile, fundatiunile si asiediamintele din Marele-Principatu alu Transilvaniei.

In un'a din trecutele siedintie ale dietei ardelene cativa deputati facura o interpelatiune catragubernulu tierii, prin carea ac'asta erá poffitu cá se arate starea averiloru, fonduriloru scl. cate se voru fi aflandu in ac'asta tíera.

Acea interpelatiune pe noi ne a interesatu multu, de si cuprinsulu ei nu ne-a indestulatu pe deplinu. Nu scimu adeca, déca interpelatorii indireptandu intre-barea loru catra guberuu, au cugetatu numai la fondurile cate se potu dice a fi proprietate a tierii intru intielesulu strinsu, precumu e de esemplu asia numitulu fondu provincialu, intru care au intratu totudeaun'a o parte insemnatóre a contributiunii, cumu si fondulu de dessarcinare (Grundentlastungs-Fond) si altele cá acestea, s'eu ca ei voru fi intielesu inca si tóte acelea averi si fonduri, cate se afla pastrate si administrate deadreptulu sub privegherea gubernulu tierii prin functionarii sei si anume prin oficiulu de computu (Landes-Buchhaltung), apoi fia acelea si numai proprietate a unoru corporatiuni s'eu bisericesci s'eu mirenesci, totu una. —

Noi din partene audiendu acea interpelatiune am cugetatu si la fonduri si fundatiuni de natur'a acestora, din cauza ca sciamu, cumuca multe din acelea se administra in adeveru prin organele gubernulu si ca starea acestora inca este pana acumu prea pucinu cunoscuta in tíera. Deci tocma pentru ac'asta noi ne propuseramu a enumera aici cateva averi, fonduri, fundatiuni si asiediaminte, despre care aflaseramu mai de multu, ca gubernulu tierii voindu se le descurce si se le puna in evidentia inca pre la anulu 1854 a insarcinatu pe oficiulu de computu alu statulu, (Staats-Buchhaltung), cá se le scótia la óresi-care lumina. Cá din intemplantare ne picase si noua in mana unu extractu din operatulu respectivu, carele se incheiese pre catu numai s'a potutu in an. 1855. Am disu inadinsu: pre catu s'a potutu, pentruca scoterea la evidentia a mai multoru fonduri a fostu impreunata cu mari greutati, eara ac'asta mai alesu din acea cauza, ca computurile publice in tíer'a nóstra paua la a. 1848 neci-decumu nu fusesera supuse la controla de ajunsu petrundietóre in tóte ameruntele, ba s'au ivitu si casuri cá acelea, din care se vede; ca la unele fonduri le p'ise si urm'a loru. —

Vomu enumera fondurile si inca in ordinea in care ni s'a intemplantu cá se le decopiamu si noi, vomu stá nse buni pentru cele mai multe cifre din cate vomu mpartasi, pentru-ca le avemu dela locu demnu de credintia.

Extractulu nostru pre care'lu credemu a fi destulu le interesantu, pentrucá se'lu facemu publiculu cunoscutu, tiene urmatóre ordine.

1. Fondulu comercialu. Acesta s'a urditu mai anteu la a. 1771 in dilele imperatesci Mariei Teresie si s'a adunatu din tacele ce se luá dela come-

dianti, artisti, scamatori (Gaukler). Scopulu lui a fostu: Inaintarea industriei in tíera. In 10. Novembre 1855, adeca inainte cu optu ani capitalulu acestui fondu erá 25,874 fl. $3\frac{3}{4}$ cr. m. c.

In dilele nóstre din venitululu acestui fondu se dau siese stipendii de cate doua sutisióre fiorini la unii tinerii, carii invatia in politechniculu din Vien'a, se plateste si lefsiór'a profesorulu de desemnu dela liceulu din Clusiu.

2. Fondulu sidocsialu. Urditu in a. 1789 pe sam'a clerulu greco-resariténu prin contribuirea poporaniloru proprii. Acestu fondu in a. 1855 erá 51,171 fl. $50\frac{3}{4}$ cr. m. c.; erá inse datoru la fondulu de stipendii alu romano-catoliciloru 7000 fl. m. c., eara la fondulu gr.-n.-u. de 30 ani 2700 fl. m. c. si la fondulu comercialu 100 fl. m. c. — cu totulu 9800 fl. datoru.

Din acelu fondu (si din ceea ce mai intrá preste ani cu grositi'a?) se platiá pe la a. 1855 episcopulu 4000 fl., directorulu scóleloru n.-u. 400 fl., la doi profesori de teologia cate 300 fl. — 600 fl., spele cancelariei episcopesci 400 fl., spele cancelariei consistoriale 400 fl., spele visitatiuniloru periodice de scóle 80 fl., la 14 dascali cate 20 fl. — 280 fl. Totu din acelu fondu se dá mai nainte si stipendii la cate doi teologi in convictulu din Vien'a, ci acelea se casasera.

3. Fondulu chemicometalurgicu, Intemeiatu de imperatulu Franciscu prin oferirea de un'a miie galbiui, daru de incoronare facutu de catra staturile Ardealulu. Vointi'a imperatulu a fostu, cá din venitululu acelu fondu se se faca plat'a unui profesoru de chemia si metalurgia in Clusiu. Acelu fondu pre la 1855 erá datoru la fondulu casatoritiloru 1000 fl. m. c., eara la fondulu sidocsialu 500 fl. m. c., si se platea din venitululu lui o pensiu de 313 fl. la o profesoritia veduva. —

4. Fondulu telonialu s'eu de vamii. Inceputu la 1811 din vamilu ce se lua dela carausi in pasurile dela Temesiu, Turnu-rosiu, Borgau.

Ce s'a alesu din acestu fondu? Nu se scia; ceea ce scimu este, ca acelasiu in a. 1855 erá datoru la fondulu gr.-n.-u. de 30 mii cu 2000 fl.; éra la fondulu religiosu alu romano-catoliciloru 6000 fl. c. —

5. Fondulu casatoritiloru. Urditu la a. 1815 si adunatu din cate 20 cr. tacsu ce are a plati fiacare paruchia, care se cununa. Scopulu lui erá ajutorarea altoirii de versatu. Pe la 1855 fondulu acesta avea unu capitalulu de 78112 fl. $51\frac{3}{4}$ cr. m. c., éra din venitululu lui se platea diurne pana la 5000 fl. pe anu, cumu si unu stipendiu de 360 fl. m. c. pentru unu chirurgu la Vien'a.

6. Fondulu biliardelor. Inceputu la a. 1818 din tacele de cate 12, 8 si 4 fl. m. c. ce se luá pe la cetati si orasie pentru cate unu biliardu, éra scopulu ei erá cá se se dea óresi-care ajutoriu arestantiloru scapati din prinsóre tierii dela Gherl'a. Acelea tace in a. 1835 au incetatu, nu scimu pentru ce.

In a. 1855 capitalulu acestui fondu erá 13,389 fl. $45\frac{1}{4}$ cr. m. c. Ce se mai face cu venitululu lui, earasi nu scimu.

7. Fondulu seminarialu gr.-neunitu. Intemeiatu din colecte de buna voia întreprinse între

anii 1817 si 1827 cu scopu de a se cumpará resiedinti'a episcopésca de mai nainte. Dupa cumpararea acelei case a mai ramasu unu prisosu de 3309 fl. 49 cr., pe care apoi episcopulu Vas. Moga in a. 1830 ilu dete gubernului spre alu administra. In a. 1855 sum'a totala a fondului erá 14,298 fl. 52 ³/₄ cr. m. c.

Acestu fondu are nescé venituri si dela orasielulu Fel-dióra (Mørienburg) din districtulu Brasiovului; inse ce felu de venituri? Cine le tiene socotél'a? Se mai spune cá de siguru, ca din veniturile acestui fondu trebuie se se platésca pe fiacare anu 12 stipendii de cate 60 fl. m. c.

8. F o n d u l u g r . - n . - u n . de 30 mii fl. m. c. Acestu fondu s'a intemeiatu (in urmarea ostenelelor lui Niculae Baiulu din Zernesci) la a. 1839 din réstulu de 30 mii fl., care au ramasu si s'au fostu ratacitu inca dela 1763, decandu cu organisarea regimentelor romanesci confinare (de granitia) din sumele cate au fostu a se plati locuitorilor, carii nevoindu a priimi armele isi parasira mosiile, care apoi au fostu date altora capaci de arme. Scopulu fondului este a se dotá din venitu mai multi preoti romanesci de legea gr.-resaritena. Capitalulu acestui fondu in a. 1855 erá 43,803 fl. 33 cr. m. c., erá inse datoru la fondulu seminariului 600 fl., la alu lui Moga 120 fl., la alu casatoritoru 1560 fl., la celu sidocsialu 2329 fl. 43 ³/₄ cr., la alu vamiloru 2000 fl. m. c. Pentruce? —

9. F o n d u l u n u m i t u a l u e p p u l u i V . M o g a , testatu prin acelasu in suma de 29,622 fl. m. c. pentru ajutorarea clerului si a tinerimii studiose. Ci acestu fondu erá in a. 1855 numai 17,100 fl. m. c., éra restulu se cuprinde in datorii active, inse mei cá desperate, cumu si in restantii de interese inca neplatite. (Voru urma.)

Diet'a Transilvaniei.

Siedinti'a a XXXVI. din 28. Septembrie.

(Urmare si Capetu din Nru tr.)

Dupa Puscariu se scóla Eitel Fr. redimatu pe: ultra posse nemo obligatur" (la cele cu neputintia nime nu e obligatu) si dice, ca e absolutu cu neputintia a pune in pracsá legea acésta de limba in tóta estinderea s'a, pentruca suntu mai multe oficiolate in tíera, care nu se afla in stare a purtá lucrurile oficióse in tóte limbele patriei, ba neci in doue: magiara si romana. Cunoscinti'a de 3 limbi in acelu gradu, in care o pretinde legea acést'a in mai multe §§., precumu ea legea de pana acumu nu se cerea, asia neci in fapta nu o poti afla la cei mai multi oficiali; si apoi fortiandu lucrulu, urmarea va fi, ca legea va sta pe chartia, dara in fapta nu, si ca ea trebuie incungiuurata. Tristele urmari ale unei legi cá acésta (!) nu mai vré ale desfasurá, ci spriginesce prop. lui Filtsch.

Si agun'a aratandu neconsecintiele centrului la primirea §§. si apostrofandulu cu intrebarea, ca pana candu se asteptamu? usque ad calendas graecas? cu punerea in pracsá a legi facute?

De ce se ne fimu necagitu, dice, a face o lege, care dupa 10 ani se intre in viétia? „candu Dloru! dupa 10 ani — eu nu sum profetu, inse combinatiunea mea politica 'mi spune, — ca dupa 10 ani voru poté fi de totu alte impregiuurari, de cumu sunt cele de astadi, asia catu legea acést'a, déca o vomu lasá pana dupa 10 ani, nu ne va mai trebui; dar' déca vomu tiené legea acést'a cumu este, atunci va tiené si 110 de ani" si sustiene §. 22 alu reg.

N e g r u t i u combaté pe Eitel cu nepotinti'a lui absoluta de a se introduce acésta lege, dicundu, ca nescé frati sinceri nu ar fi facutu acésta, apoi aduce comitatele inainte, unde si limb'a romana s'a primitu de oficiósa si poté dice, ca fratii magiari sunt mai liberali in privinti'a acésta, si ei fiendu aci cu totii ar apera, cá acésta lege numai de catu se si intre in activitate. Sasii se nu porte grij'a lui Eitel de comitate, ca acolo sciu mai toti romanescé si animiloru sincere le e lesne a face tóte pentru pretiulu fratietatii. Bis dat qui cito dat. Sustiene §. reg.

S c h n e l l propune: „Puterea obligatóre a legi acesteia, cu eschiderea §§. dela 2 pana la 8 intra fara amanare in activitate, ear' a celorulalti §§. dupa 5 ani." Nu se spriginesce!

L á s z l ó f y: Déca propun. lui Filtsch nu se va primi, pretinde: ca puterea obligatóre a legi acesteia dupa publicarea ei pe cale constitutionalá (!?) se intre in activitate. Nu se spriginesce de ajunsu.

M a n u G . , nu scie, se iè prop lui Filtsch, cá surprindere, or condorere, pentruca sustienenduse inca impregiuurabile acelea, care facu preo majoritate insemnata dintre fi pa-

triei se se planga pentru neindreptatirea cea seculara si se se geluiésca in contra unui limbagiu, care ar sustiené acelea impregiuurari si prin aceast'a ar aduce neinoredere, si neiubire, intre fi patriei nóstre, ba tooma vediendu cugetulu de a impedeá egalitatea drepturilor, respective realizarea acelora intre frati, acestia s'ar nacaji si Inversiuna.

Neci poté cugeta, ca ar fi seriósa propunerea aceea, ca ci impregiuurari de faéia sunt cu multu mai serióse decatu se damu cea mai pucina ansa cá poporulu, care astépta dela noi dreptu si dreptate fara amanare de timpu, se si pérda prin astufeliu de propuneri increderea in barbatii sei, care astadi au de ai representá interesele.

„Eu dein parte'mi socotescu, ca a sositu timpulu, candu stranepotii, insusi pecatele strabuniloru se le stérge, si de au esistatu cumuva unu blastamu in sistem'a vechia, acela se inceteze pentru totudéun'a, si de órece din sistem'a vechia, ori si cumu de crutiatori se fimu, trebuie se recunóscemu, séu nu potemu a denegá, ca óresi-care neplaceri séu semne caracteristice neplacute lovescu intocm'a pre legislatorii de atunci, pentru acea noi stranepotii loru astadi trebuie se intindemu man'a unulu cu altulu si se ne invoimu, cá pecatele aceste ale strabuniloru se fia pentru totudéun'a si catu mai curendu sterse. —

Propunerea Dlui Filtsch e de o natura, cá poté limb'a nóstra neci odata séu peste 10—20, 50 séu 100 ani numai se vina in realizarea cuvenita, pentruca de si se poté, ca unii socotescu de a poté dispune si despre venitoriu;

eu inse credu, ca venitoriulu inaintea nóstra este inchisu, si nu potemu dice cu siguritate, ca candu va fi timpulu in care noi vomu poté dispune dupa placerea nóstra despre densulu, si candu vomu poté tíer'a organisá definitivu. Si in. regimulu sciutu, ce greutati s'ar ivi la introducerea acestei legi, dar' eu nu m'asiu incumetá a presupune despre puterea esecutiva o slabitiune cá aceea, cumuca se nu póta delaturá in timpu catu de scurtu ori-ce pedece, cá art. acést'a de lege se intre in viétia séu activitate pe calea s'a; — pentruca déca aceia, cari au de a se conformá dupa art. acést'a, voru vré cu loialitate se implinésca voi'a Mai. Sale de siguru voru si poté implini si face destulu acestui articulu de lege. In urma dicundu, ca dór' n'au venitu fii patriei acesteia din Mesopotani'a, cá se fia nedemni de o constitutiune ci se i se reguleze caus'a limbelor presté totu prin Verordnungeuri, sta se se primésca §. regimului intocma.

P o p e a recunóscé si elu, cá cutare deputatu, ca proieptulu acést'a e dreptu si liberu, dar' numai in principiu, neci de cumu inse in deducerile lui, in aplicarea lui.

Principiulu acesta ilu deduce cá unu effusu naturalu din proieptulu antaiu de lege despre inarticularea natiunei romane, apoi urméza:

„Cé erá mai firescu Dloru! decatu, cá principiulu acést'a liberalu alu regimului se remana liberalu si dreptu in tóte consecintiele sale, va se dica in toti §§. urmatori; acést'a inse dupa parerea mea neci decumu nu se afla in cei mai multi §§., carii deja s'au finitu si carii sunt plini de multe inconsecuintie.

Intre altele 'mi iéu voia a atinge numai unii §§. din proieptulu de lege si anume §. 10; ce consecuintia este aci cu principiulu regimului despre egal'a indreptatire?

Ori nu este aci esilata limb'a romana din oficiu in comune? Mai incolo, ce consecuintia poté se fia intre §. 11 cu principiulu liberalu alu regimului? — Dupa parerea mea nu este neci o consecuintia, ca-ci facia cu reprezentantiele comunale si municipale, astufeliu, dupa cumu vedemu astadi in viétia, natiunea romana Dloru! este lipsita de intrebuintiarea limbei sale in oficiile comunale si municipale, si déca se primiea propun. D. deputatu Obert, cá §. 12 se se stérge, urmá prea-firesce, cá esilarea limbei romane din oficiile comunale si municipale se se sigiléza, se se perpetuesce. —

Acést'a inconsecuintia o au si §§. 16 si 17.

P r e s i e d . provóca la ordinea dilei.

P o p e a : Sunt la rondu Dle presiedinte. — Eu le primiseu acestea numai cá se vinu la scopu.

Si §. 17 dicu, ca sta in inconsecuintia cu principiulu din frunte, ca-ci prin acestu §., cá se tacu de altele, eu sum convinsu, ca limb'a romana este esilata in oficiu din tóta tíer'a, — si asia remanu numai pe lenga §§. acestia cá se aratu, cumuca ei in adeveru se afla in neconsecuinti'a cea mai mare cu principiulu celu liberalu din fruntea proieptului de lege.

Tóte acestea Dloru! nu le aducu inainte pentru aceea, cá se me dau in partea acelor Dni, carii dorescu a amaná efeptuirea acestui proieptu de lege, dupa cumu a disu unu deputatu „ad graecas Calendas," de si'lu affu in aplicarea

lui cu multi §§. in neconsecuintia, totusi me alaturu lenga §. cestionatu alu regimului (Bravo) si-lu spriginescu din temeurile, care s'au adusu inainte de alti deputati, pentruca Dloru! de si eu, ba toti representautii romani, cu o mica exceptiune, amu fostu in opusetiune cu §§. numiti, totusi eu diou: ca ereu cu reu, dar' mai reu fara de reu.

Presied.: Aici nu se afla neci romani, neci sasi, neci maghiari, ci numui representanti de poporu

Elia Vlassa primindu de ale sale cele dise de dep. Selistei, adauge: „Sunt in. casa! 172 de ani, de candu in. reg. cu deosebite ocazioni s'a silitu prin ordinatiuni, prin mesuri administrative spriginite de spiritulu umanitatei de dreptu si dreptate, cá se faca mangaiere unei maioritati apasate din tíera Mesurile inse cele salutarie ale in. regimu lovinduse de pétr'a opusetiunei legislatórie au patitu naufragiu.

Acumu candu nu suntemu pe terenulu ordinatiuniloru, ci avemu legi aduse pe calea pertraptariloru dietali, déca ne vomu pune si noi totu pe terenulu de mai inainte alu opusetiunei si alu resistintiei, cu totu dreptulu se va poté dice si despre noi, ceea ce a disu Ovidiu: „vidi ego naufragum, qui viseratu aequore mergi et dixi nunquam justior unda fuit.“ —

Deci respinge tóta amanarea dicundu: a primi odata unu principiu, alu precisá in §§., alu trage in condic'a legeri, apoi a vrea a amana esecutarea pana la timpu nedeterminatu e o contradicere, ba eu cutediu a dice, ca e chimera.“

Adeveratu e, ca „ad impossibilia nemo obligatur“; dara intrebu, óre nu sunt 15 ani, de candu regimulu a provocatu pe toti oficialii, cá se invetia limbele patriei, déca n'au invetiati in. reg. e de vina? — Apera proieptulu regimului.

Popp Esc. cu tóte, ca o regusiala rea nu'lu permise a vorbi la art. acesta, de doue improgiurari inse se afla astadi silitu a cuventa: Eu inalta casa! nu me miru, ca unu deputatu séu mai multi, cari s'au silitu a sterge séu a schimba §§. din rescriptulu regimului, unu deputatu, care nu a pregetatu a se provocá la scaunele cele góle cu privintia, ca sunt si alti fii ai patriei, cari nu sunt in stare a'si apará drepturile loru, cu tóte, aa in respectivulu §. nu se facea nimeni nedreptate; mai incolo, ca unu deputatu, care unu §. l'au numitu hiperliberalu, pentru ca a fostu dreptu; pe alti §§. iau numitu superflui, pentru-ca vreau se puna capetu la suprematisarea unei limbi, nu Domniloru! nu me miru, ca ei la §. 22, prin care legea acésta, pentru care atata ne amu batutu capulu si atata tempu amu perdutu, are se se puna in lucrare numai decatu, mai facu greutati, cá se nu intre in viétia, ci se se mai amane pre unu tempu nedeterminatu.

Spunu intru adeveru Dloru! ca mai bene miar' fi placutu, candu s'ar fi pusu unu terminu hotaritu de unu anu; doi, trei, decatu candu vré a se pune unu tempu nedeterminatu.

Fórté fericita trebuie se fia Transilvania, candu noi amu fi in stare a anticipá o lege. Eu credu Dloru! ca noi atata lucru avemu, atatea legi si institutiuni avemu de a face si introduce constitutionaluminte in patri'a nóstra, cá se o vedemu odata oronduita bene, incatu, nu ne remane tempu de a face legi anticipative pentru unu tempu mai tardiu (o voce sehr gut!) Este a anticipá vr'o lege, candu facemu o lege, care nu avemu de cugetu a o pune numai decatu in lucrare, fara a o amaná, pre unu tempu îndelungatu. Motivele cele de frunte, care s'au adusu inainte in contra §. acestuia 22 este imposibilitatea, ca ad. mai alesu in scaunele sasesci nu este cu potintia a aduce in lucrare in tóta estensitatea ei legea acésta. Intrebu eu pre acei Dni, ce vréu amanarea legii acestia, ca stau ei buni, ca la terminulu pusu de D. regalistu Filtsch nu va fi totu imposibilitatea acést'a?

Eu diou, ca va fi si atunci, atunci ér' se va amaná, si asia, potemu se adiungemu casulu acela, catu nu in 10—20 ani, dar' in seculi se se póta amaná, aternandu dela aceea, ca invatiavoru ungurii si sasiu limb'a romana, cumu se cade, ori ba. Ear' cá se nu se mai póta amaná din caus'a neaciintiei limbii, ar' trebui si asi fi asteptatu dela D. regal. proponatoriu, cá se mai fi proiectatu unu §., unde se se dica, ca preste unu anu séu trei ani se nu póta fi ampoiati in iurisdictioni cu poporatiune mestecata fara numai cari sciu aceste trei limbi (Bravo! din stanga). Déca nu sta acestu §. atunci, trebuie se credu, ca in propunerea amintita trebuie se fia ascunsu si cugetulu de a nu se vede (neci odata R.) puse in lucrare legea despre intrebuintiarea celoru trei limbi ale tierii (Asia e!) Inca cu ocaziunea desbaterii generale am avutu onóre a declará, ca unulu dintre cei mai salutari §. este §. 22, unde se hotaresce punerea in lucrare a acestei legi. Pre lenga acesta remai astadi si diou, ca de si nu pre toti dar'

pe cea mai mare parte a locuitoriloru transilvani, ear' atinge fórté amaru, iar' lovi o mare dorere, vediendu, ca dupa atata asteptare punerea in lucrare a acestri legi se se mai amane,

ddieu scie, pana candu, ca bine s'a amintitu din partea unui deputatu (G. Manu) ca venitoriulu este ascunsu, nu este alu nostru, pre lenga tóta stradania, pre lenga tóta incredintiarea in poterile nóstre; insusi eu credu, ca nu este nece unu membru in acésta casa, care ar poté spune cu securitate, ca candu se va poté intemplá, cá se véda, ca judecatoriile si tóte deregatoriile politice sunt definitivu organizate. Pentru aceea in. casa! sunt cu totulu pentru punerea numai decatu in lucrare a acestei legi, se intielege, ca nu astadi séu mane, ci numai dupa-ce va fi publicata cumu se si cade; ca o lege nu poté se fia obligatória pana nu s'a publicatu, atat'a pentru §. 22. In fine reflecta deputatulu Popea, ca n'are cuventu a critisa lucrurile dietei, unde a luat si elu parte si i respinge asertulu, ca in. casa s'ar fi abatutu in decisiunile sale dela principiulu egalei indreptatiri. (Bravo!)

Budacker, dupa-ce dice, ca legea acésta vré prémultu si cine vré pré-mntu, si din tóte cate ceva, arare-ori capata ceva bunu, 'si arata fric'a, ca cei ce tienu de legislatiunea cea vechia le voru imputá fórté, numindui ómeni noi, ca au facutu o lege nepracticabila, si „Domniloru! ne espunemu“ dice, pericolului, cá legea acésta se nu se observeze, neci chiaru in partile ei cele mai practicabile; propune dar', cá §. 3 si 5 se intre in activitate numai dupa 3 ani Se cere incheiere

Ratiu renuncia la vorbire, si regal. Filtsch se corege, ca nu vré amanarea activitatiei legeri acesteia, cumu dice Bar. Siagun'a ad calendas greacas, ci pana la definitiv'a regulare a administratiunei publice si iuridice.

Bohietielu A. si mai multi alti oratori renuncia la cuventu; strigare: votisare!

Brecht: Me rogu se nu se votiseze, ca mai multi Domni au esitu afara (Ilaritate in tóta sal'a!) Se votiseza si §. 22 alu reg. se primesce de conclusu. (Vedi si Gazet'a Nru 87 „Mai nou.“

Siedinti'a XXXVII. din 29. September.

Dupa cetirea si rectificarea protocolului se ceti art. de lege II. (Vedi'lu in Fóia 26) si se primi de dieta intoom'a, d'ipreuna cu reprezentatiile respective.

Siedinti'a XXXVIII. din 30. Septembre.

Presied. dupa rectificarea protocolului pune la ordinea dilei proiept. de lege pentru inarticularea diplomei din 20. Oct. si a patentei din 26. Febr. si provóca pe Rannicher se'si dè reportulu.

Rannicher enumerandu stramuturile si fazele prin cari a trecutu Transilvani'a dela batai'a mohaciana pe la an. 1526, candu perdiendus Ungari'a ultimulu rege, deveni din urma suptu Austri'a; si Tranni'a suptu princii sei alesi tributari turcului devenise vétr'a nefericiriloru, pana candu veni suptu Austri'a; descende apoi la diet'a acésta si memorandum, ca ea a si primitu inarticularea acestoru acte de statu, cetesce form'a inarticularei in limb'a germana si dice, ca in sal'a aceea istorica s'au facutu actele de statu cele mai momentóse in istori'a tierii si a intregi Austriei, ad. supunerea la domnirea austriaca — si primirea si inarticularea sanctiunei pragmatice; apoi poftesce pe dieta, cá pentru binele tierii ei marirea Austriei cu o anima se o primésca. Lászlófy cetesce dupa aceea unguresce si Puscariu romanesc, (vedi-o in Fóia Nru 26. (Voru urma.)

Naseudu in 4. Oct. (Diu'a anomastica a Imperatului si deschiderea gimnasiului romanu Franciscu-Josefianu dela Naseudu in 4. Oct. 1863.

Man'a-mi salta de bucuria si mentea-mi indesiertu se incerca a aflá cuvente destoinice, cari se póta descrie cu coloru destulu de vie entusiasmulu, cu care sciura filii lui Marte de prein impregiurulu muntelui Heniu, Ineu si Cibeles imbraciosiá diu'a cea atatu de momentósa pentru filii natiunei romane si in specie ai districtului acestuia, diu'a diou de 4. Oct. 1863, in carea ei 'si implinira dóue sante datorintie; un'a catra inaltiatulu Imperatu si Mare-Principe alu Transilvaniei, — serbandu-i diu'a onomastica, — alt'a catra natiunea romana si patria: celebrandu totu in aceea di onomastica si deschiderea gimnasiului romanu Franciscu-Josefianu, alu carui potente protectoru e Mai. S'a Fr. Josifu I.

Eca cele ce se petrecura pre aci din 3—5. Oct.:

In 3. Oct. sér'a se iluminà intregulu opidu Naseudu, in specie scólele, in a caroru usia erá pusu unu transparente cu inscriptiunea: „Augustului Imperatu si Protectoriu Franciscu-Josefu I. si Fundatoriloru gimnasiului romanu Franciscu-Josefianu. 4. Oct. 1863. — II. virtus roman rediviva — Patria — Natiunea.“ —

Cu inceputulu dilei se tienù una cuventare scurta amesurata importantelului momentu: spre onórea Imperatului si Fundatoriloru noului institutu. — Band'a nationala si corulu celu frumosu alu studentiloru esecutara — alternative — imnulu poporariu si mai multe alte natiunali mai antaniu la capitanatulu districtului, — apoi M. S. D. vice-capitanu — de aici la scóle. —

Er' teologulu absolutu J. Lazaru multiumi in numele junimei si alu fililor acestui districtu Rss. D. vicariu, inspectoriu scolaru de aci si presiedintelului funduriloru marginene pentru fatigie ce lea pusu si pune pentru preotime, scóle si fundurele districtului aceleia. —

Totu același teologu absolutu multiumi in numele generatiunei presenti a districtului: resolutului nostru barbatu Nascu, care fórte — multu a lucratu pentru districtu si castigarea fonduriloru si a impartitu si a consumatu dein propri'a s'a avere cu multele drumuri — si e celu de antaniu fiu care scormoni tréb'a cu fondurile — si asuda si acumu cá derectoriu alu fonduriloru pentru bun'a loru administrare — si in numele multu stimatei sale persóne tuturoru acoloru barbati ce nu-su de facia — demni impreuna cu elu de laurea, cari cu elu impreuna pusera umerulu. — Asemenea DD. locotenente Tanco, care mana in mana cu ceilalti spectabili domni luerà pentru a fonduriloru casfigare. — Dloru dela Naseudu! Respectative barbati demni — cá tóte natiunile culte ale lumii — ca-ce altumentrea aveti pecatu de mórte — si

Respectivii Domni respunsera in cuvente dulci, ér' multiumit'a data loru o intorsera spre mai marea multiumita si onórea inaltiatului Imperatu, bunetatei animei caruia si iubirei sale de dereptate avemu totu de multiumitu. — Band'a nationala si corulu studentiloru — 'si implinira detori'asi si aci. —

In 4. diminétia cu unu stégu imp. si vreo 3 romane cu totii la biseric'a romanésca, — D. vicariu in fruntea mai multoru preoti fini servitiulu Ddieescu cu o predica corespundiatória. Deaci cu preotimea imbracata in ornatu bisericescu — la scóla. Se santi clas'a I. gimn. — apoi se deschise gimnasiulu prin Magnificent'a S'a D. vice-capitanu, dirigentu si presiedintele sedriei L. Luchi, in un'a cuventare alésa indeceptata catra publicu. D. vicariu Gr. Moisilu ear' cuventà la anim'a poporului, — ear' teologulu abs. J. Lazaru respunse ambiloru. — In numele junimei sc. unu studentu de I. cl. gimn. cu curagiu intru adeveru romanu. — Corulu apoi intonà od'a destinata dilei acesteia. (Vomu publica din ele.)

La amédiu prandiu si sér'a balu. Toaste pentru Maies-tate, fundatori si barbati activi.

In 5. Oct. la 8 óre se introdusera respectivii DD. profesori. In clas'a I. gimn. sunt pana acumu 40 studenti.

Dumnedieu cu noi! si posteritati memorare dulce a dilei acesteia, care face onóre districtului. J. L.

TELEGRAMULU

„GAZETEI TRANSILVANIEI.“

Vien'a, 20. Oct. 3 óre 10 min., sositu la 4 óre 40 min. dupa amédia.

Siedinti'a de marti, cas'a de diosu. Inainte de luarea apromisiunei saluta Presiedintele senatului imperialu pe Ardeleni, saluta victori'a, pe care prin intrarea loru a reportatu-o ide'a constitutiunei imperiale. Constata, ca cu acésta senatulu imperialu intra in depin'a mesura a drepturiloru si oblegaminteloru sale. In fine 'si esprima dorinti'a, cá senatului imperialu sei succéda, de a salutá cu asemenea bucuria si pe ceilalti reprezentanti ai imperiului, cari inca lipsescu, cu care bineventédia elu astadi de voiosu si caldurosu pe ardeleni. Dupa aceea se cetí formul'a apromisiunei in tóte 3 limbele. Romanii respunsera romanesc. Conrad Schmidt multiami presiedintelului pentru primirea cea amicabila, dicundu, ca Transilvani'a totudeaun'a au

statu neclatita pentru Monarchi'a unita si nedespartita, si acum'a cu atatu mai vertosu se simte atrasa la monarchia constitutionala, care in fruntea constitutiunei sale a asediatu principiulu egalei indreptatiri, alu egalitatei inaintea lezei si portarea egala a sarcineloru statului. Aduce inainte, in ce chipu s'au declarat transilvanenii pentru diplom'a din Octombre si patent'a din Februariu, cumu primira ei tramitarea la senatulu imperialu cu unanimitate. Mai incolo 'si esprima asteptarea, ca inaintarea intereseloru materiale ale Ardealului va affá si intre ceilalti membrii ai senatului imperialu reprezentanti cu caldura. Sperédia, ca intrarea transilvaneniloru in senatulu imperiale se va pface intr'o fericita reschimbare in istori'a Ardealului, precumu si a intregiei glorióse Austrie. Ambe cuventarile se primira cu cele mai mari aplause. La desbaterile, despre intrebarea preliminaru pentru pertraptarea proiepteloru de reformarea contributiunei, ce urmà dupa acésta, Ardelenii si luara parte. Ardelenii depusera apromisiunea in cele trei limbi ale tieriei.

Correspondenz-Bureau.

AUSTRIA. Vien'a. In 15. s'a tienutu consiliu ministerialu suptu presiedinti'a Mai. Sale si se crede, ca obiectulu mai de capetania ar fi fostu, pusetiunea, care e se o iè Austri'a facia cu intrebatiunea Poloniei Toti au interesu mare, a vedé resultatulu acestei consultari, si gubernatorulu din Ungari'a c. Pálfy a avutu audientia la Maies-tate in acésta di. dupa-ce mai conversa si cu cancelariulu c. Forgátsch mai multu tempu. Totu astadi avú audientia la Imp. si contele Apony, solulu Austriei atasiatu la cabinetulu din Londonu, care in scurtu se va re'ntórce la postulu seu.

— Conte Franciscu de Reichenstein, vice-cancel. e denumitu de c. r. consiliaru intimu.

SITUATIUNEA. Proiectulu Angliei, care s'a tramisu la oabinetulu de Parisu si Vien'a in caus'a polóna e de cuprinsu. cumuca din not'a ultima a Rusiei guvernului anglicu 'i cata se deduca, cumca Rusi'a netienenduse de oblegamintile impuse lui prin stipulatiunile din 1815 au perdutu totuodata si drepturile, care se tragu din acestea stipulatiuni asupra Poloniei. Franci'a temporisédia cu respunsulu, ear din Vien'a si tramise nota min. pr. c. Rechberg la solulu seu dia Londonu, in care enumera tóte cauzele, pentru cari Austri'a nu póte primi sfaturile lui Russel; totuodata cerú cu urgentia respunsu dela cabinetulu britanicu, cá sei deslucésca acuratu, ce are ea de scopu, si déca vré a sustiené pacea cu ori ce pretiu, séu dóra vré taierea Poloniei de catra Rusi'a. Acést'a e stadiulu situatiunei diplomatice pana astadi, si totu ce mai diace suptu velulu acestora se póte reduce la o aliantia a Angliei cu Franci'a si alte poteri mai menunte de una, ear' de alta parte la o neutralitate a Austriei, déca cumuva tempulu nu va rennoi alianti'a nordica cu vreo coalitiune asupr'a Franciei cu Angli'a neutrala. —

Pres'a de Parisu ne asecura, ca Napoleonu in urm'a respunsului Austriei a luitu iniciativ'a, facundu o propositiune catra Austri'a, cá se se tramita unu ultimatu de forma identica la Rusi'a. Aici stamu adi.

Subscrisulu 'si iè onóre a face prin acésta onoratului publicu cunoscutu, ca densulu s'a provediutu cu unu depositu de diferite instrumente musicale de lemnu si feru albu, p. c. flauta, violine etc. Pretiurile sunt fórte moderate dela calitatile celea mai fine pana diosu.

Localulu: In cas'a lui Wächter uliti'a négra lenga Const. Juga. Conversarea e pana la 9 óre inainte de prandiu.

Franz Tampe,
instructorn musicalu.

Cursurile la bursa in 19. Octombre 1863 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 35 cr. v. a
Augsburg	—	—	112 " 50 "
London	—	—	111 " 90 "
Imprumutulu nationalu	—	—	81 " 55 "
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	75 " 30 "
Actiile bancului	—	—	788 " — "
" creditului	—	—	186 " 80 "

Redactoru respundietoru

JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tipariulu lui

JOANNE GÖTT.